

Стереотипи Другої світової війни і формування образу сусідніх народів на початку ХХІ століття

Образ інших держав і народів формується під впливом цілого ряду чинників: двосторонньої та багатосторонньої взаємодії, історичної спадщини, функціонування традиційних стереотипів, цілеспрямованого та спонтанного інформаційного впливу на громадську думку тощо. Події Другої світової війни стали одночасно як об'єктивним фактором, що впливав на ставлення народів один до одного (через власний досвід, родинну історичну пам'ять тощо), так і суб'єктивним чинником цілеспрямованого формування нових та підтримування або трансформації старих стереотипів.

Опитування громадян, що було проведено минулого 2013 року редакцією газети «Słowo Polskie» на території м. Вінниці (а також міст Житомиру та Хмельницького) [1], показало, що уявлення громадян, як завжди, далекі від реальної історичної правди, і більше відповідають цілеспрямовано конструйованим стереотипам, ніж реальним подіям. Безперечно, це опитування не було соціологічним дослідженням (не вистачало репрезентативної вибірки, достатньої кількості респондентів тощо), але навіть таке вивчення громадської думки дає можливість зробити цілий ряд висновків, які опосередковано підтверджуються іншими соцдослідженнями.

Матеріал показує, наскільки погано мешканці сучасної Вінниці обізнані із подіями Другої світової війни (у першу чергу, подіями, пов'язаними із історією Польщі). Автори вказують, що респонденти відповідали, використовуючи кліше, прописані у радянських підручниках історії. А владу незалежної України звинувачували в тому, що вона нічого не робить, щоб ці стереотипи змінити.

Перш за все, треба погодитися із висновком авторів статті про живучість стереотипів. Але, цікавим є коментар до статті читача під ніком Czest від 19 липня 2013 року. Користувач пише, що на його думку,

проведення такого опитування у Польщі, не дало б кращих відповідей. Стереотипи вкорінюються надзвичайно глибоко. Наприклад, за часів ПНР у Польщі комуністична влада активно насаджувала суспільству образ «дикого бандерівця», «різуна» [2, с.414]. І як результат, сьогодні 63,8% поляків, родини яких мали контакти із українцями під час Другої світової війни мають негативні спогади про це [3]. І навіть під час української революції 2013-14 років польська преса регулярно публікувала статті з «страшилками» про УПА та Степана Бандеру. Це при тому, що взаємне сприйняття українського і польського народів на сьогоднішній час можемо назвати цілком позитивним.

Аналогічну ситуацію спостерігаємо і в польсько-німецьких відносинах. Друга світова війна міцно вкоренилася у масовій свідомості і впливає на формування іміджу цих країн та народів. Наприклад, поляки оцінюють стосунки із сучасною Німеччиною, у більшості випадків, як «добрі» або «дуже добрі», але, напередодні 70-ї річниці початку Другої світової війни 39% поляків вважало, що війна має сильний вплив на сприйняття польсько-німецьких відносин і ще стільки ж вважали, що цей вплив, якщо і не сильний, все одно існує [4]. Це при тому, що Польща, на той час, вже п'ять років була членом Європейського Союзу, а Німеччина відіграла в утвердженні польської європейської політики надзвичайно позитивну роль.

Тому, опираючись на наведені опитування громадської думки та проведені соціологічні дослідження, можемо стверджувати, що вінничани не вибиваються із загальної картини, а лише підтверджують тенденції довготривалого існування та важкого подолання стереотипів загалом та створених у народів-учасників Другої світової війни.

Джерела та література.

1. Szłapak A., Zielińska A., Miciński F., Wójcicki J. Łamiemy stereotypy – sondaż opinii publicznej, poświęcony II Wojnie Światowej // Słowo Polskie [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wizyt.net/index.php?option=com_content&view=article&id=2069:ami

[emy-stereotypy-sonda-opinii-publicznej-powicony-ii-wojnie-wiatowej&catid=111:obwod-ytomierski&Itemid=220](#)

2. Полянська Н. Історична пам'ять про другу світову війну в українському та польському соціумах // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. - №17. – 2008. – С. 413-421.

3. Зінченко О. Що поляки насправді думають про українців у Другій світовій війні // Історична Правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/reviews/2012/01/13/66369/>

4. „70 lat później”. Jak Polacy oceniają stosunki polsko-niemieckie i niemiecką politykę europejską? Komunikat z badań. // Instytut Spraw Publicznych [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.isp.org.pl/files/444800720974767001251713474.pdf>